ФИФЫ ФЫМЫГЪЭПУД, ФИ ІЕЙ ФЫМЫГЪЭПШКІУ

АДЫГЕ ХАБЗЭ

АДЫГСКОЕ СЛОВО

КЪБР-м И ПАРЛАМЕНТЫМРЭ
ПРАВИТЕЛЬСТВЭМРЭ Я ГАЗЕТ
ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА
И ПРАВИТЕЛЬСТВА КБР

1924 ГЪЭМ И МЭКЪУАУГЪУЭ МАЗЭМ И 1 ЛЬАНДЗРЭ КЫДОКІ

№№68-69 (20.977) ● 2007 гъэм мэлыжьыхьым (апрелым) и 7, щэбэт ● Тхьэмахуэм тхуэ къыдокІ ● И уасэр соми 6-щ ● adyghe@mail.ru adyghepsale.ru

Махуэшхуэм теухуауэ

КЪБР-м и Правительствэм и Унэм дыгъуасэ щекІуэкІащ Къэбэрдей-Балъкъэрыр Урысей щэхуэмрэ зэрыкъыхэрэ ильэс 450-рэ зэрыририкъур зэрагъэлъэпІэну щыкІэр зыуфэкуэ къыдэгъэпэщащ КъБР-м и Президент Кьанокъуэ Арсен.

ЗЭЙУЩІЭМ и пэщІэдзэм Президентым кьыхихгъэщащ махуэшхуэр ЗэтаУ къызэІэпэщынымрэ хьыбарегъащІэ ЗэнатІэхэмкІэ и министр **Тут Заур** Ар зыубгъуауэ тепсэлъыхьащ махуэшхуэр республикэм зэрыщагъэ пльэпІэну щыкІэм. Гуфіэгъуэ зэІуІэр щекІуэкІыну фокІадэм и 7-9 махуэхэм щыІэну нэгузыужь Іуэхугъуэхэр зэрызэкІэлъыхьамрэ ахэр кьыззэрэгъэпэщыщрэ кьигъэнэІуащ. Апэрэ зэхуэ Гутым и гугъу ящІащ Къэбэрдей-Балъкъэрым и махуэхэр Москва зэрыщагъэльэпІэнэмкІи. Ар тохуэ фокІадэм и 28-30 махуэхэм. Мыбдежым кьыхэгъэщыпхъэщ ди республикэм и Іуэхущапіэ зэхуэмыдэхэм кьабгъэдэкІыу махуэшхуэм хэтыну Москва кІуэнухэм Къэрэшей-Щэрджэсми Адыгей Республикэми я лІыкІуэхэр зэрагъусэнур. Адэкіэ Тут Заур кьыхихгъащащ махуэшхуэ концертыр щІыну мини 6 зыщІэхуэ Кремль пэмыщхэм зэрыщрагъажьэкІынур. Урысейм и артист щІрыІуэхэу абы хэтынухэм зэрагурыІуар.

КъБР-м экономикэ зыужьынымкІэрэ сатумкІэ и министр **Мусуков Алий** кьиІэльэгъуащ Іуэхугъуэ пчъхьитІ зэрыІэдэнкІэ мыпхумэр ар тегъэшта зэрыхъуну щыкІэмрэ. Апхуэдэу а Іуэхум хухаха сом мелуан 517-м щыщу - 437,6-р федеральнэ бюджетым, 74,6-р республикэм ейм кьыхэкІынуц.

Щэнхабзэм, щэнхыгъэ-егъэджэныгъэм, узынщагъэм, спортым епхэ хуэныбгъэзэгъэнэщыжыныгъэ лэжьыгъэхэр зэрекІуэкІым, а обьектхэр кьыхуагъэльэгъуэ зэманым кьэзыр зэрыхуащІыфынум тепсэльыхьащ Балъкъэрым административнэ реформэм и Программэр щыгъэзэщІэным теухуауэ зэрагъэхъуІахэм, апхуэдэу мы гъэм комиссэр зэрылІэжьну щыкІэм ехьалІауэ зэхуэсхэрэм я пащхьэм кьыщыпсэльащ экономикэ зыужьныгъэмрэ сатумкІэ министр **Мусуков Алий**.

(КІуухыр 2-нэ нап.).

ЗэІущІэхэр

КъБР-м ухуэныгъэмрэ архитектурэмкІэ и министр **Афэшцатъуэ Михаил**.

Налшык къалэ администрацэм и унафэщІ къалэнхэр зыгъэзащІэ **Хьэмгъуокъу Леонид** и къэпсэльэныгъэр нэхь зытригъэщІар къалэ кІуэщІыр зэрагъэщІэращІэмрэ абы и тепльэм зэхьэкІыныгъэ гуэрхэр халъхьэну зэрамурадымрэщ. Абы кьыхихгъащащ мы мазэм екІуэкІыну щэбэт щыІыхьэхум хэтынухэм я лэжьыгъэр щхьэантІагъэ нэхьыбэ зэрагъэтІысыным хуэунэтІауэ зэрыщытынур.

ЗэІуІэм и кІэухым Президентым кьэпсэльахэм зи гугъу ящІа Іуэхугъуэхэм щыщу нэхь щІэгъэхуэбжьауэ зэлэжьын хуейхэр кьыхихгъащащ икІи зэгурыІуэу я кьарур республикэм и ефІэкІуэныгъэм хуэгъэпсауэ екІуэкІмэ, зыхуагъэувыжка мурадхэм зэрыныдэнэсынур жиІащ.

КьыізэгъэпэщакІуэ комитетым х эгъэм нэмыщІ зэІущІэм кьырихьэлІащ УФ-м и Президентым и полномочнэ лІыкІуэу Ипщэ Федеральнэ округым щыІэм и аппаратым и Федеральнэ инспектор нэхьыщхьэ **Меркулов Александр**, КъБР-м и Парламентым и УнафэщІ **Бе челов Ильяс**, КъБР-м и Правительствэм и Унафэщым и япэ къуэдзэ **Тхьэзэплъыж Мурат**, министрэр, къалэ, район администрацэхэм я Іэтащхьэхэр.

ЩХЬЭЩЭМЫЩІ Иэз.

УнэтІынымгъэ нэхъыщхьэу хы

Ди газетым зэрытетащи, КъБР-м и Президент Кьанокъуэ Арсен мэлыжьыхьым и 4-м Правительствэм и Унэм щригъэкІуэкІащ Къэбэрдей-Балъкъэрым административнэ реформэ пещэкІуэкІынымкІэ щыІэ Республикэ комиссэм и зэІущІэ.

АБЫ ЩЫЗЭПКЪРАХАЩ 2006 гъэмрэ мы илъэсым и япэ мазищымрэ КъБР-м административнэ реформэм и Программэр щыгъэзэщІэным теухуауэ зэфІэгъэкІа хъуахэм.

«Илъэсым нэбгырищ къэралым щекІуэкІ административнэ реформэм Къэбэрдей-Балъкъэрыр зэрыхьхьэрэ. Дэ дащыщІ Ипщэ ФедералыщІинальэм я Іуэхум япэу щыщІэзыдзахэм. Мы Программэр 2006 - 2008 гъэхэм тещІыхьащ. Абы ипкъ иткІэ, унэтІынымгъэ щхьэхуэхэр я лъабжьэу дэ здгъэхъуЛэн хуейщ власти и гъэзэщІакІуэ органхэм я лэжьыгъэр фейдэ пылъу кьызэгъэпэщыныр. Псори зэхьэлІэжар ціуехэм я псэукІэр егъэфІэкІуэнырщ, коррупцэр къэзыгъэщІ мыхьумыщІагъэхэр гъэкІуэдыныращ, власти и гъэзэщІакІуэ органхэрэ жыдагъуэхэмрэ зэпэгъэнэгъэщІыныращ», - къыдигъэщащ республикэм и Лъышхьэм зэІущІэр кьыщцэзэІуихьэм.

2006 гъэмрэ илъэсым и яп мазищымрэ Къэбэрдей-Балъкъэрым и махуэхэр Москва зэрыщагъэльэпІэнэми. Ар тохуэ фокІадэм и 28-30 махуэхэм. Мыбдежым кьыхэгъэщыпхъэщ ди республикэм и Іуэхущапіэ зэхуэмыдэхэм кьабгъэдэкІыу махуэшхуэм хэтыну Москва кІуэнухэм Къэрэшей-Щэрджэсми Адыгей Республикэми я лІыкІуэхэр зэрагъусэнур. Адэкіэ Тут Заур кьыхихгъащащ махуэшхуэ концертыр щІыну мини 6 зыщІэхуэ Кремль пэмыщхэм зэрыщрагъажьэкІынур. Урысейм и артист щІрыІуэхэу абы хэтынухэм зэрагурыІуар.

КъБР-м экономикэ зыужьныгъэмрэ сатумкІэ и министр **Мусуков Алий** кьиІэльэгъуащ Іуэхугъуэ пчъхьитІ зэрыІэдэнкІэ мыпхумэр ар тегъэшта зэрыхъуну щыкІэмрэ. Апхуэдэу а Іуэхум хухаха сом мелуан 517-м щыщу - 437,6-р федеральнэ бюджетым, 74,6-р республикэм ейм кьыхэкІынуц.

Щэнхабзэм, щэнхыгъэ-егъэджэныгъэм, узынщагъэм, спортым епхэ хуэныбгъэзэгъэнэщыжыныгъэ лэжьыгъэхэр зэрекІуэкІым, а обьектхэр кьыхуагъэльэгъуа зэманым кьэзыр зэрыхуащІыфынум тепсэльыхьащ Балъкъэрым административнэ реформэм и Программэр щыгъэзэщІэным теухуауэ зэрагъэхъуІахэм, апхуэдэу мы гъэм комиссэр зэрылІэжьну щыкІэм ехьалІауэ зэхуэсхэрэм я пащхьэм кьыщыпсэльащ экономикэ зыужьныгъэмрэ сатумкІэ министр **Мусуков Алий**.

(КІуухыр 2-нэ нап.).

Сурэтыр **МАМИЙ Руслан** *трихащ.*

♦ Махуэм и кІыхьагъщ сыхьэт 13-рэ дакъикъи 4-рэ.

Мэлыжьыхьым и 8, тхьэмахуэ

♦ Дзэ комиссариатхэм я лэжьакІуэхэм я махуэщ.

♦Христэнхэм я ІутІыж (Пасхэ) махуэщ.

♦1958 гъэм къалъхуащ адыгэ композитор, УФ-м гъэдэжьмкІэ щІыхь зиІэ и лэжьакІуэ Тыкъпэ.

♦Дыгъэр къыщІэкІынущ сыхьэти 6-рэ дакъикъэ 36-м, къухьжьынущ сыхьэт 19-рэ дакъикъэ 43-м.

♦ Махуэм и кІыхьагъщ сыхьэт 13-рэ дакъикъи 7-рэ.

Мэлыжьыхьым и 9, блыщкІэ

♦Американ-инджылыз коалицэм и дзэхэм Багдад къыщащІа махуэщ (2003).

♦Илъэс 45-рэ и пэкІэ (1962) СССР-м и Совет Нэхъыщхьэм и Президиумым и Указкіэ мэлыжьыхьым и 12-р Космонавтикэм и махуэу ягъэуващ.

♦Дыгъэр къыщІэкІынущ сыхьэти 6-рэ дакъикъэ 34-м, къухьжьынущ сыхьэт 19-рэ дакъикъэ 44-м.

♦ Махуэм и кІыхьагъщ сыхьэт 13-рэ дакъикъи 10-рэ.

Пліанэпэр зыгъэхьазырар **ШАЛ Мухьэмэдщ.**

Пример крайм и тенджызэ Іуфэхэм щІэлъ къулеигъэхэри къэгъэсэбэпын зэрыхуейри», - жиІащ Иванов Сергей.

(ИТАР- ТАСС).

Мы махуэхэм

Мэлыжьыхьым и 7, щэбэт

♦ Узынщагъэм и дунейпсо махуэщ. 1948 гъэм мэлыжьыхьым и 7-м къаух игъэтащ Узынщагъэр хъумэнымкІэ дунейпсо зэгухьэныгъэм (ВОЗ) и Уставым.

♦ Урысейпсо флотым щагъэлъапІэ «Комсомолец» псы щІагъэныкІуэ кхъухьым ису хэкІуадзэхэм (1989) я фэепльэр.

♦1940 гъэм къалъхуащ тхакІуэ, УФ-м щэнхабзэмкІэ щІыхь зиІэ и лэжьакІуэ, КъБР-м, АР-м, КъШР-м щІыхь зиІэ я журналист Мэзыхэ Борис.

♦ 1948 гъэм къалъхуащ КъШР-м и цІыхубэ усакІуэ, КъШР-м щІыхь зиІэ и егъэджакІуэ, Кьандур Иззэт и цІкІэ щыІэ дунейпсо саугъэтым и лауреат Бемырзэ Мухьэдин. 2007 гъэм лІащ.

♦Дыгъэр къыщІэкІащ сыхьэти 6-рэ дакъикъэ 38-м, къухьжьынущ сыхьэт 19-рэ дакъикъэ 42-м.

Пчъхьэ ІуэрыІуатэ

Щэнхабзэм мыгъажьэрэ лажьэ мыІуэтэжьэ щыІэкІэ.

Республикэм и ЦІыхухэм, Іуэхущапіэхэм, предприятэхэм гу зылъатапхъэ

2007 гъэм и етІуанэ илъэсныкъуэм къаІэрыхьэн папщІэ Урысейм, ди республикэм кьыщыдакІ газетхэмрэ журналхэмрэ Іэ тригъэдэзэнкІэ 2007 гъэм мэлыжьыхьым и 1 лъандэрэ йокІуэкІ.

Фызыхуей газетхэмрэ журналхэмрэ Іэ щытевдзэ хъунущ дэтхэнэ пощт Іуэхущапіэмэ.

КъБР-м Федеральнэ пощт зэпыщІэныгъэмкІэ и управленэ.

Тенджыз Іуфэм

Зэгей тенджызым и Іуфэм метр 250-кІэ фІэкІа пэмыжьыжьу щыщІилъэфащ «Си Даймонд» алыдж кхъухьыр.

ВертолетхэмкІэ (нэхъыбэу) къыргъэлащ нэгузыужьакІуэ ежьа цІыху 1500-рэ, экипажым хэт 250-рэ. Дыгъуасэ псом кьалъхьауащ кІуэда франджы зэадзэзэпхъур. Ауэ ІэщыгъэлІкъэм шэч кьытрахьэрэ кьым ахэр зэрыпсэуи - лъэпкъ зэмылІэужьыгъуэхэм ящыщу кхъухьым исахэм яхэзэрыхьауэ кьыщІэкІынущ.

«Си Даймонд» жьэхэущ псы щІагъым щІэт кІырым.

Пэкіу мамырхэр

Украинэм и къалащхьэм мамыр пэкІуэкІ щокІуэкІ.

ЛъэныкъуэкІэ зэхьэхэгъкым. Псори поплтэ Радэ Нэхъыщхьэр зэбгрыкІыпщІкІыным теухуауэ президент Ющенкэ Виктор къищта унафэр хабзэм зэрезэгъым теухуауэ Конституцэ судым жиІэнум. Ар а Іуэхум кьыкІэлъыкІуэ тхьэмахуэ зэхуакум хэпльэгъэльэгъуа характеристикэр, республикэм и социально-экономикэ, щэнхабзэ зыужьныгъэм мы Іуэхущапіэм, лэжьакІуэ гупым хащІыхьащ, адрей екъуЛэныгъэхэр.

5. Цыху щхьэхуэм фІыщІэ хурагъэщІын папщІэ кьагъэхь лъэІум щІыгъэн хуейщ мы кьыкІэлъыкІуэ документхэр:

паспортыр е абы ипэ документым траха копиер;

лъэІур кьезыгъэхьа организацэм е органым кадр лэжьыгъэмкІэ и унафэщІм Іэ зыщІидза анкетэр;

Іуэхущапіэм и лэжьакІуэ гупым я зэІущІэм и унафэр - жэрдэмыр кьызыбгъэдэкІыр арауэ щытмэ.

6. ФІыщІэ кьыхуегъэщІнымкІэ лъэІум арэзы техьэн папщІэ ар Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и гъэзэщІакІуэ властым мы Іэнатіэм къэрал унафэр щызэзыгъакІуэ и органым и унафэщым хуагъэхь хъунущ. А Іуэхум тхьэмахуитІ пІалъэм къыпубдэу зэфІагъэкІ.

7. ФІыщІэр етх, фІыщІэм и бланкэр учет ещІ икІи екъуэмэ Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Президентым и Администрацэм къэрал кьулыкъым, кадрэм я ІуэхугъэмкІэ, къэрал гъэзэкІакІуэ я управленэм.

8. ФІыщІэр зэрыт бланкыр Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Президентым е абы и гъэзэщІакІуэ властым, щІыпІэ самоуправленэм я органэм я органэхэм я унафэщІхэм ящыщу, нэгъэуцу кьулыкъущІэу зи пщэ иритхьакъым гуфІэгъуэ зэхьхьэм щратыж фІыщІэм теухуа унафэм Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Президентым Іэ щыщидзам и уажькІэ зы мазэ нэхъыбэ дэмыкІыу.

9. Кьытрагъэзэжу дэтхэнэми зы илъэс нэхъ р нэхъ пасэу фІыщІэ хуащІ хъунукъым.

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Президент
КЪАНОКЪУЭ Арсен

Налшык къалэ
2007 гъэм мэлыжьыхьым и 30-м
№17-УП

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Президентым и фІыщІэм теухуа Положенэр къэщтэным и Іуэхукіэ

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Президентым и Указ

1. Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Президентым и фІыщІэм теухуауэ мы Указым щыІу Положенэр къэштэн.

2. Мы Указым кьаух егъуэт официальнэу къыщытрадза махуэм щегъэжьауэ.

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Президент **КЪАНОКЪУЭ Арсен**

Налшык къалэ
2007 гъэм мэлыжьыхьым и 3-м
№18-УП

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Президентым 2007 гъэм мэлыжьыхьым и 3-м къыдигъэкІа Указ №18-УП-мкІэ къыщытащ

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Президентым и фІыщІэм теухуа

Положенэ

1. Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Президентым и фІыщІэр (адэкІэ - фІыщІэр) пащэхэр зэрагъэгушхуэ Іэмалш икІи а фІыщІэр ХущІ цІыхухэм, органи ащхэм, лэжьакІуэ гупхэм ящыщу зи Іэщіагъэм нэхъ хуэІэзэхэм, хьэлэлу лажьэхэм, фІы дыдэу еджэхэм, экономикэм, промышленностым, агропромышленнэ комплексым, щІэныгъэм, зэгъэныгъэм, зэпынщагъэр хъумэным, цІыхухэм социальнэу дэІэпыкъуныгъэ гъэзэщІакІуэ щІэныгъэм, щэнхабзэм, гуаздэжьм, спортым зегъэужьным, къэралыгъуэр гъэбыдэным, законым тетынир кьызэгъэпэщыным, хабзэр хъумэным, цІыхум, гражданиным и хуитыныгъэхэмрэ щхьэхуитыныгъэмрэ хъумэным куэд хэзыщІыхьахэм, жылагъуэ дэжьыгъэм хэтхэм, Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и пащхьэ нэгъуэщІ фІыщІэхэр щызэІэхэм.

2. ФІыщІэм теухуауэ Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Президентым унафэ кьыдедгъэкІ. ФІыщІэр эратхэ бланкым Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Къэрал гербыр тетщ, абы Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Президентым Іэ щІедэ икІи гербыр зыхэт мыхьэ трагъэувэж.

3.Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Президентым фІыщІэ яхуещІ абы и деж къэрал властымрэ щІыпІэ самоуправленэмрэ я органэхэм, зи мыхьэм емыльытыгъуэ - предприятэхэм, организацэхэм, Іуэхущапіэхэм я унафэщІхэмрэ лэжьакІуэ гупхэмрэ къагъэхь лъэІуэхэм ящыщ иткІэ е Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Президентым езым и жэрдэмкІэ.

4. ЛъэІу тхьылым итхьи хуейщ фІыщІэ зыхуэщІыпхъэу къыхалхьам пыухыкІауэ илъэкъуэ илъэкъуэмрэ иІэ екъуЛэныгъэхэрэ къыщыгъэльэгъуэрэ, республикэм и социально-экономикэ, щэнхабзэ зыужьныгъэм мы Іуэхущапіэм, лэжьакІуэ гупым хащІыхьар, адрей екъуЛэныгъэхэр.

5. Цыху щхьэхуэм фІыщІэ хурагъэщІын папщІэ кьагъэхь лъэІум щІыгъэн хуейщ мы кьыкІэлъыкІуэ документхэр:

паспортыр е абы ипэ документым траха копиер;

лъэІур кьезыгъэхьа организацэм е органым кадр лэжьыгъэмкІэ и унафэщІм Іэ зыщІидза анкетэр;

Іуэхущапіэм и лэжьакІуэ гупым я зэІущІэм и унафэр - жэрдэмыр кьызыбгъэдэкІыр арауэ щытмэ.

6. ФІыщІэ кьыхуегъэщІнымкІэ лъэІум арэзы техьэн папщІэ ар Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и гъэзэщІакІуэ властым мы Іэнатіэм къэрал унафэр щызэзыгъакІуэ и органым и унафэщым хуагъэхь хъунущ. А Іуэхум тхьэмахуитІ пІалъэм къыпубдэу зэфІагъэкІ.

7. ФІыщІэр етх, фІыщІэм и бланкэр учет ещІ икІи екъуэмэ Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Президентым и Администрацэм къэрал кьулыкъым, кадрэм я ІуэхугъэмкІэ, къэрал гъэзэкІакІуэ я управленэм.

8. ФІыщІэр зэрыт бланкыр Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Президентым е абы и гъэзэщІакІуэ властым, щІыпІэ самоуправленэм я органэхэм я унафэщІхэм ящыщу, нэгъэуцу кьулыкъущІэу зи пщэ иритхьакъым гуфІэгъуэ зэхьхьэм щратыж фІыщІэм теухуа унафэм Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Президентым Іэ щыщидзам и уажькІэ зы мазэ нэхъыбэ дэмыкІыу.

9. Кьытрагъэзэжу дэтхэнэми зы илъэс нэхъ р нэхъ пасэу фІыщІэ хуащІ хъунукъым.

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Президент
КЪАНОКЪУЭ Арсен

Іутіыж Лъапіэм и махуэшхуэм ирихьэлІэу Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Президентым цІыхухэм

Зэрызахуигъазэр

Си хэкуэгъу лъапІэхэ!

Пищэдей православием ит псоми ягъэлъапІэ Христос и Тхьэмахуэ нэхур. Си гуапэу Къэбэрдей-Балъкъэрым щыпсэу православнэ христэн псоми сохьэухьу Іутіыж Лъапіэм и махуэшхуэмкІэ.

Православием псэм егъэщІылІа къаруушхуэ иІэщ. Дэ пщІэ лъагэ худощ ди жылагъуэм зэгурыІуэ зэльнымкІэ, цІыхубэм я кьарур фІыгъуэ зэгъэхьулІэным хуэунэтІынымкІэ Къэбэрдей-Балъкъэрым и православнэ члисэхэм ирагъэкІуэкІ лэжьыгъэм. Нобэ къэралми, жылагъуэми, динми я мурадыр зыщ - ди гъащІэр нэхьыфІ, нэхъ къабзэ, нэхъ гуапэ щІынырщ. Сэ щэч кьытесхьэркъым къэралми динми я Іэтащхьэхэр тэмэму зэдэлэжьэнырщ, дин зэмылІэужьыгъуэхэм я кум мамырыгъэр зэгурыІуэныгъэрэ дэлъынырщ. Къэбэрдей-Балъкъэрым и зэхьуэтынымрэ зэпІэзэрытынымрэ я лъабжьэу, демократиемрэ социальнэ зыужьныгъэмрэ я лъагапІэм ди цІыхубэр тегушхуауэ хуэкІуэнымкІэ шэсыпІэу зэрыщытам, зэрыщытым, дІэпэкІи апхуэдэу зэрыщытынум.

Іутіыж Лъапіэм ирихьэлІэу православием ит си хэкуэгъухэм, Къэбэрдей-Балъкъэрым и псоми сохьэухьу узынщагъэ, мамырыгъэ, ефІэкІуэныгъэ яІэну.

Си фІэщ мэзэу ди лъабжьэм, лэжьыгъэшхуэжэр зэрызэфІагъэкІынур, дыщалъхуэ Къэбэрдей-Балъкъэрым и къэкІуэнур зэрыдахэр.

ПщІэ кьыфхуэзыщІ, КЪАНОКЪУЭ Арсен.

ДифІ догъэтъапІэ

Щэнхабзэр пхъри бо1эт

ПщІэ зыхуэсщІ Борис Хьэту и къуэ!

Уи ныбжьыр илъэс 17-рэ зэрырикъуамкІэ сынохьэухьу.

Уи гъащІэ гъэзэгъэнэм уэ, творчествэм кьыдэкІуэу, къэрал лэжьыгъэри жылагъуэ Іуэхухэри щызэдэпхъащ икІи республикэм и музыкэ щэнхабзэр нэхъри лъагэу пІэтащ.

Уи Іэщіагъэм уэзрыхуэІэзэм, фІыуэ пльагъу лэжьыгъэм жэуапльныгъэшхуэ пхэльу уэзрырыбгъэдэтым кьыхэкІыу, уи лэжьэгъуэхэм, Къэбэрдей-Балъкъэрым исхэм я мызакъуэу, республикэм и щІыбкІи уэ пщІэшхуэ къыщыпхуащІ. ЗэфІэкІрэ жыджэгагъэ зэрыпсэхэльым, гъащІэр фІыуэ зылъагъу цІыху дахэу зэрыщыпым хуэдэу дяпэкІи егъэкуэк!

Уи Іыхьлыхэми Іэрэ сыныбохьэухьу, пщІэ зыхуэсщІ Борис, узынщагъэ быдэ, насыпэ, псэукІэ зэІуэпэщ фиІэну, творчествэм ехьалІэныгъэщІэхэр кьыщыпхьыну!

ТУТ Заур,
КъБР-м щэнхабзэмрэ хъыбарегъащІэ ІэнатІэхэмкІэ и министр.

* * *

Министрым и хьэхуэ псалъэхэр гукІи псэкІи даІыгъ «Адыгэ псалъэ» газетым, «Іуащхьмахуэ» журналым я редакцэхэм щылажьэхэм, Къэбэрдей Адыгэ Хасэм хэтхэм.

ЩэныгъэлІыр ирагъэлъапІэ

Филологие щІэныгъэхэм я доктор, илъэс зыбжанкІэ республикэм щэнхабзэмкІэ и министру щыта, мы зэманым КъБР-м и Президентым и чэнджэщгъу Тхьэгъэзит Юрэ и ныбжьыр мэлыжьыхьым и 9-м илъэс 60 ирокъу.

А МАХУЭ Лъапіэм ирихьэлІэу дунейм кьытехьащ щІэныгъэлІым, жылагъуэ дэжьыкІуэм, цІыху гуащІафІэм теухуа, абы и тхыгъэ хупщІафІэхэмрэ кьыхуажьэ псалъэ гуапэхэмрэ щызэхуэхьэса тхылъ гъэщІегъуэн. Котляровхэ Марнерэ Викторрэ я тедаопІэм кьыщыдэкІа тхылъыр зэхэзыгъуавари, редакторри, пэублэ псалъэр хуэзытхари Котляров Викторщ.

Іыхьэ зэмылІэужьыгъуэу 7 кьызэІущІэкъуэдыгъэ тхылъым итщ юбилярым теухуауэ абы и лэжьэгъуэм, Іуэхугъэм, Іуэхукіэ къэзыщІыхуахэм я псалъэхэр, сурэт зэмылІэужьыгъуэхэр, Москва, Мейкъуапэ, Черкесск, Владикавказ, Налшык щыщ щІэныгъэлІэр тотхыхь Кавказ Ищхьэрэ, Урысей литературоведенэм Тхьэгъэзитым хуэщІа хэлъхэныгъэхэм. Тхылъым увыпІэ щхьэхуэ щыбгъэ литературэм, жылагъуэ-политикэ Іуэхухэм епхауэ Тхьэгъэзит Юрэ и Іэдакъэ кьыщІэкІа тхыгъэхэм.

Юбилярым хуэгъэза хьэхуэ псалъэхэр дгъэІыгъыу, «Адыгэ псалъэ» газетым и редакцэм щылажьэхэр Тхьэгъэзит Юрэ дохьэухьу гъащІэм гу щихуэну, и лэжьыгъэкІэ ехьалІэныгъэ иІэну.

ЗэІущІэхэр ■ Си еджапІэ - си къежьапІэ ■ Узынщагъэ

КЪЕЗЭДЕІ

ТВ, радио нэтынхэр ■ Щбэт кьыдэкІыгъуэ ■ Малъхъэдис

ФыдыгъэфІагъэ

Урысей Федерацэм футболымкІэ и премьер-лигэ

ЕпхІанэ джэгуГъуэ

«Спартак-Налшык» (Налшык) - «Рубин» (Къазан)

Налшык.

«Спартак» стадион.

Мэлыжьыхьым и 8-м. Сыхьэт 17-м.

● Футбол

Ди командэмрэ Къазан и «Рубинымрэ» я зэІущІэм кІэлъыплъыну Іэмал къезыт билетхэр къэзыщахуну Налшык и «Спартак» стадионым и кассэхэм мы махуэхэм екІуэлІахэр абыхэм я уасэр хэлщІыкІыу зэрыхэхъуам къигъэуІэбжьащ.

Билет уасэм хохьу

НэХЪАПЭМ зы билетым соми 100 щІатамэ, (еханэ секторым - соми 150-рэ), дяпэкІэ, мэлыжьыхьым и 1-м щегъэжьауэ, абы иджыри тумэнитху щІагъун хуей хъуащ.

Хъэусыхэми, цІыхухэм билетхэр кьащІэхурт. Хэт ищІэн, стадионым ихьэпщІэр зэрыхагъахьэуам «Спартак-Налшыкым» и очко бжыгъэми хигъэхъуэнкІэ хъунщ. Арамэ, билетхэр нэхъ лъапІэ зэрыхуэмакІи дыарэзыщ.

ЖЫЛАСЭ Заур.

Пэнкъу мамырхэр

Украинэм и къалащхьэм мамыр пэкІуэкІ щокІуэкІ.

ЛъэныкъуэкІэ зэхьэхэгъкым. Псори поплтэ Радэ Нэхъыщхьэр зэбгрыкІыпщІкІыным теухуауэ президент Ющенкэ Виктор къищта унафэр хабзэм зэрезэгъым теухуауэ Конституцэ судым жиІэнум. Ар а Іуэхум кьыкІэлъыкІуэ тхьэмахуэ зэхуакум хэпльэгъэльэгъуа характеристикэр, республикэм и социально-экономикэ, щэнхабзэ зыужьныгъэм мы Іуэхущапіэм, лэжьакІуэ гупым хащІыхьар, адрей екъуЛэныгъэхэр.

5. Цыху щхьэхуэм фІыщІэ хурагъэщІын папщІэ кьагъэхь лъэІум щІыгъэн хуейщ мы кьыкІэлъыкІуэ документхэр:

паспортыр е абы ипэ документым траха копиер;

лъэІур кьезыгъэхьа организацэм е органым кадр лэжьыгъэмкІэ и унафэщІм Іэ зыщІидза анкетэр;

Іуэхущапіэм и лэжьакІуэ гупым я зэІущІэм и унафэр - жэрдэмыр кьызыбгъэдэкІыр арауэ щытмэ.

6. ФІыщІэ кьыхуегъэщІнымкІэ лъэІум арэзы техьэн папщІэ ар Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и гъэзэщІакІуэ властым мы Іэнатіэм къэрал унафэр щызэзыгъакІуэ и органым и унафэщым хуагъэхь хъунущ. А Іуэхум тхьэмахуитІ пІалъэм къыпубдэу зэфІагъэкІ.

7. ФІыщІэр етх, фІыщІэм и бланкэр учет ещІ икІи екъуэмэ Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Президентым и Администрацэм къэрал кьулыкъым, кадрэм я ІуэхугъэмкІэ, къэрал гъэзэкІакІуэ я управленэм.

8. ФІыщІэр зэрыт бланкыр Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Президентым е абы и гъэзэщІакІуэ властым, щІыпІэ самоуправленэм я органэхэм я унафэщІхэм ящыщу, нэгъэуцу кьулыкъущІэу зи пщэ иритхьакъым гуфІэгъуэ зэхьхьэм щратыж фІыщІэм теухуа унафэм Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Президентым Іэ щыщидзам и уажькІэ зы мазэ нэхъыбэ дэмыкІыу.

9. Кьытрагъэзэжу дэтхэнэми зы илъэс нэхъ р нэхъ пасэу фІыщІэ хуащІ хъунукъым.

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Президент
КЪАНОКЪУЭ Арсен

Налшык къалэ
2007 гъэм мэлыжьыхьым и 3-м
№18-УП

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Президентым 2007 гъэм мэлыжьыхьым и 3-м къыдигъэкІа Указ №18-УП-мкІэ къыщытащ

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Президентым и фІыщІэм теухуа

Положенэ

1. Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Президентым и фІыщІэр (адэкІэ - фІыщІэр) пащэхэр зэрагъэгушхуэ Іэмалш икІи а фІыщІэр ХущІ цІыхухэм, органи ащхэм, лэжьакІуэ гупхэм ящыщу зи Іэщіагъэм нэхъ хуэІэзэхэм, хьэлэлу лажьэхэм, фІы дыдэу еджэхэм, экономикэм, промышленностым, агропромышленнэ комплексым, щІэныгъэм, зэгъэныгъэм, зэпынщагъэр хъумэным, цІыхухэм социальнэу дэІэпыкъуныгъэ гъэзэщІакІуэ щІэныгъэм, щэнхабзэм, гуаздэжьм, спортым зегъэужьным, къэралыгъуэр гъэбыдэным, законым тетынир кьызэгъэпэщыным, хабзэр хъумэным, цІыхум, гражданиным и хуитыныгъэхэмрэ щхьэхуитыныгъэмрэ хъумэным куэд хэзыщІыхьахэм, жылагъуэ дэжьыгъэм хэтхэм, Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и пащхьэ нэгъуэщІ фІыщІэхэр щызэІэхэм.

2. ФІыщІэм теухуауэ Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Президентым унафэ кьыдедгъэкІ. ФІыщІэр эратхэ бланкым Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Къэрал гербыр тетщ, абы Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Президентым Іэ щІедэ икІи гербыр зыхэт мыхьэ трагъэувэж.

3.Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Президентым фІыщІэ яхуещІ абы и деж къэрал властымрэ щІыпІэ самоуправленэмрэ я органэхэм, зи мыхьэм емыльытыгъуэ - предприятэхэм, организацэхэм, Іуэхущапіэхэм я унафэщІхэмрэ лэжьакІуэ гупхэмрэ къагъэхь лъэІуэхэм ящыщ иткІэ е Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Президентым езым и жэрдэмкІэ.

4. ЛъэІу тхьылым итхьи хуейщ фІыщІэ зыхуэщІыпхъэу къыхалхьам пыухыкІауэ илъэкъуэ илъэкъуэмрэ иІэ екъуЛэныгъэхэрэ къыщыгъэльэгъуэрэ, республикэм и социально-экономикэ, щэнхабзэ зыужьныгъэм мы Іуэхущапіэм, лэжьакІуэ гупым хащІыхьар, адрей екъуЛэныгъэхэр.

5. Цыху щхьэхуэм фІыщІэ хурагъэщІын папщІэ кьагъэхь лъэІум щІыгъэн хуейщ мы кьыкІэлъыкІуэ документхэр:

паспортыр е абы ипэ документым траха копиер;

лъэІур кьезыгъэхьа организацэм е органым кадр лэжьыгъэмкІэ и унафэщІм Іэ зыщІидза анкетэр;

Іуэхущапіэм и лэжьакІуэ гупым я зэІущІэм и унафэр - жэрдэмыр кьызыбгъэдэкІыр арауэ щытмэ.

Уиэтlыныгъэ пэхъыщхьэу хы

(КIэухыр. Пэщдоэзэр 1-нэ нап.).

Абы зэрыжиIамкIэ, административнэ реформэр лъэныкъуэ нэхъыщхьэу 6-м тещIыхьащ. Программэм ипкъ иткIэ зэхалъхьа Iуэхугуэхэмрэ 2006 гъэм УФ-м экономикэ зыужьыныгъэмкIэ и министерствэм къыхихэбелджылыкIахэмрэ тету уиэтIныгъитIым нэхъ хэкъуэзэу елэжьащ. Яэрэ - лъэныгъэм кIэуныу кIрикIуахэр къыз эрапщытэ Iэмалым хуэIэуныр къызэгъэпэщныр, етIуанэр стандартизацэмрэ регламентизмэрщ.

Къэрал властым и гъэзэщакIуэ органхэмрэ щыпIэ самоуправленэмкIэ Iэнатlэхэмрэ я лэжьыгъэ ирагъэфIэкIуэн мурадкIэ КъБР-м и Правительствэм унафитI къыдигъэкIащ. Абыхэм ящыкIи иткIи къаIэ округхэмрэ муниципальнэ районхэмрэ социальнэ, экономикэ зыужьыныгъэ я лъэныкъуэкIэ я къуэдзэныгъэхэм зыкъомкIэ зыужьыныгъэ Iуэхугуэхэм я Iуэхущафэхэмрэ абыхэм нэрылъагъуэ къарикIуэхэмрэ къызэралытlэ Iэмалым хуэкIуащ.

Республикэм экономикэ зыужьыныгъэмрэ сатумкIэ и министерствэм, къэзэрэ округхэмрэ муниципальнэ районхэмрэ я администрацэхэр щIыгъуу, зэрагъэувам тету зэхэпхъажащ социальнэ, экономикэ зыужьыныгъэ я лъэныкъуэкIэ къалэхэмрэ районхэмрэ нэгъабэ я Iуэхугуэр зыхуэдар.

Муниципальнэ щIыналъэхэм я Iэтащхьэхэм илъэс блэкIам я лэжьыкIам техуэауэ ирагъэкIуэкIа къэпщытэныгъэхэм кIрикIуахэр Правительствэм ирагащ.

«Властым и гъэзэщакIэм органхэм я лэжьыгъэм кIэуныу иIэр къызэралытlэ Iэмалым дахэуэкIуэн папщIэ, министерствэ, ведомствэ псоми ар зыщыхуэдэн хуейхэр дгъэбелджылащ. Абы хохьэ дэтхэнэ Iэнатlэми зэфIигъэкI лэжьыгъэри, и Iуэхущафэ нэхъыщхьэу щытри. Яэр къэзэщытэныгъэм кIрикIуахэр иIыжу иIыжу ящыкIи зэфIагъэкIаIэм тещIыхьауэ зэхэтлъхьажащ. Апхуэдэ Iэмалым хэдгъэкIуэну ди мурадыр министерствэхэмрэ ведомствэхэмрэ я унафэм щIэт Iуэхущапlэхэрщ. Уэзыншагъэр хъумэныкIэ, егъэджэныгъэмрэ щэныгъэмкIэ министерствэхэм я дежкIэ абы мыхъэнэшхуэ иIэщ»,-кIыгъэлъэгъащ Мусуков Алий.

Нэгъабэ фокIадэм и 21-м КъБР-м и Правительствэм хьадигъэкIащ «Къэрал пщэрыльхэр зэрагъэзащIэм и административнэ регламентхэмрэ Iуэхугуэхэр зэрыхуащIэм и административнэ регламентхэмрэ зэрызэхалъхь, къызэрагъэщыкIэр зэрызэкIольагъакIуэм и Iуэхугуэхэмкъым

Узынщагъэ

Нобэ Узынщагъэр хъумэныр и дуненчэ махуэщ

● Дэ къытхуатх

Щыхубэ дохутыр

Узынщагъэр хъумэныр, абы хуэдэжьэн Іэщіагъэлісхэр гъэхьэзырыныр и гъащіэ псор тыхь хунщіащ Медицинэмкіэ Дунейпсо Академием и академик, медицинэ щіэныгъэхэм я доктор, профессор, КъБР-м и щыхубэ дохутыр Щомахуэ Алексей. Абы и Іэзагъыр, щіэныгъэ куур, щыхугъэ гъагъэр жылагъуэм щыхэзыльыгъэр пщіэрэ щіыхьрэ кьыхунхьу мэпсху.

ЩОМАХУЭР щыхугъэ зэрыхсхуэрэ илъэс 50-м щіигъащ. 1956 гъэм, и ныбжькіэ иджыри щіалэ дыдэми, абы кьыхуагъэфэщащ ирихьэкіырт Шэджэм куей сымаджэщым и дохутыр нэхъыщхьэ къаІэнэныр. Щіэныгъэфі зыбгъэдэхь щіалэ Іэдэбыр щэджэмдэсхэм фІыуэ ильэгъуат. Ар дохутыр Іэзэ кьу дейтэкъым, атІэ икІи жылагъуэ гъэжьакІуэ хьэлэмэтти, щыхухэм куэдрэ ихуэзэрт, зышіншагъэр хьэмэным ехьэлІа псалъэмакъ купщіафІэхэр ядригъэкІуэкІыу. Абы бзэ дахэ Іуры1ыт, дэтхэнэ щіыхуми и псэм, гупсысэм нэсыфу.

Абыиз сэрэ щіэх-щіэхыуэрэ дыщыІэзэрихьэлІэрэ узынщагъэм теухуауэ ди куейм кьыщыІэзэрагъэпэщ зэуІушэхуэхэм. Сэри а гъэхэнэм ди щіыпІэм и курыт ещхьапІэхэм ящыщ зым сринуфащіэт, ныбжьыщіэхэм я узынщагъэмрэ ар егъэфІэкІуа зэрыхьунымрэ епха Іуэ хуГуэхэм сагъэпІейтейри, а унэтІыныгъэм дыщыІэзэлажьэрт. Ныб жьыщіэхэм узынщагъэфІ ялэн зэрыхуейр фІы дыдэу кьызыгуфІуэ дохутырыр щюлхэм кІуэрэ еджакІуэ щыкІуэхэм захунгъаэзрт, абыхэм я ныбжьым еІьытауэ, къайуэлІэнкІэ хъуну узыфэхэм ятухуауэ епсэлъыпІэр т. Щомахуэм егъэджакІуэхэр дыщыІэзэчэнджэщ зэІуіэхэм, адэ-анэхэм я зэ хуэсхэм зыкъ ригъэхьэлІэн фІэфІт. Щіыхубэм я узынщагъэр хьэмэным теухуауэ зыгъэпІейтей Іуэхугъуэ псори апхуэдэ зэ хьыхьэхэм я утыку кьриІуьэртщ, щыгтыкІэр егъэфІэкІуа зэрыхьуну щыкІэхэри щиубзыхурт.

Апхуэдэу Щомахуэм и тхыгъэ куэд кьытехуэрт ди куейм, республикэм кьыщыдэкІ газетхэм. Абы и статьяхэр теухуат узыфэ зэхуэмыдэхэм зэрызащіыпхьуэфыну Іэмалхэм, узынщагъэр зэребгъэфІэкІуэфыну чэнджэщ щхьэпэхэри щыкуэдт. Иригъэкіуэкі къэхуэгъэныгъэщіэм зи лэжьыгъэр пщіа щіэныгъэлІым къэкІуэну дахэ зэриІэр а лъэхъэнэми нэрылъагъу хъуакІэт.

1957 гъэм Къэбэрдей пединститутым Къэбэрдей-Балъкъэр къэрал университет ящіыжауэ щытащ. Абы и ужькІэ куэд дэмыкІыу абы кьыщызэрагъэпэщауэ щытащ медицинэ факультети. Абы и апэ декану ягъэуваР зи зэфІэхьэ Іэмалгъэмкіэ зи Іэр жьыкъэ Іуа Щомахуэ Алексей. Псэемыблэжу а къулыкъу лъагэр илъэс куэдкІэ ирихьэкІащ абы. Щомахуэм хузэфІэкІащ факультетыр Іэщіагъэлі щыпкъэхэмкІэ, егъэджакІуэ Іэкіуэлъакіуэхэмкіэ кьыІэзригъэпэщын, факультетым щекІуэкІ егъэджэныгъэ-гъэсэныгъэ, щіэныгъэ-кьхэугъэныгъэ лэжьыгъэхэр хуэфэщэн пщалъэм иригъэувэн. А лъэхъэнэм абы щеджа щіалэгъуалэм ияужькІэ республикэм, къэралым щІрыІуэ щыхъуа куэд кьахэкІащ. А псор и фІыгъэт зи эмани, кьаруи, зэфІэкІи щымысхьу гъэжьа кьыІэзгъэпэщащкІуэ Іэкіуэтакіуэм, Іэщіагъэлі нэсым, унафащі Іущым. Декан гъэжьыгъэр Іэщіыб щищіами, кьэхутэныгъэщіэхэмрэ егъэджэныгъэмрэ пэІэщіэу зэи щытакъым Щомахуэр. Абы и гъащіэ псор зытрнуХуар зыт: щіыхум и узынщагъэр егъэфІэкІуэн, абы папщІэ Іэмал псори къэгъэсэбэпын.

Алексейрэ абы щхьэгъуэ Зоерэ хабзэшхуэрэ нэмысрэ зэрылъ унагъуэ дахи яухащ. Зое илъэс куэдкІэ сабий дохутыру лэжьащ. Ар зи унагъуэ имыхьа, сэбэп зыхуэмыхьуа куэд Шэджэм куейм ушрихьэлІэну щыщіэкІынкъым. Зэщхьэгъуэсэхэр я щіэныгъэрэ щіыхугъэ гъагъэкІэ пщіэшхуэ щаІэ'щ ди щіыпІэм. Абыхэм я щапхъэм тету, ди курыт ещхапІэр кьэзыуха ныб жьыщіэ куэдым дохутыр Іэщіагъэр кьыхахаугъэ щытащ.

Дохутыр щіэрыІуэм, еджагъэшхуэм иджыблагъэ кьыщаІуха махуэр ирІэльэщіащ. Щіыхухэм я узынщагъэр хьэмэным гъащіэшхуэ хэзыльхьа Щомахуэм дохьуэхьу и унагъуэм хуэузынщіуэ псэуну.

ЩОДЖЭН Хьэсэн,
тхакІуэ, егъэджакІуэ.
Щэджэм куей.

● Щапхъэ

Гъащіэр апюмэт зыхуащі

Зеикъуэ къуажэм зы щыхуи дэсу къыщіэкІынкъым мы. Сурэтым щыгІьэгъу щыхубз лъагэгъуэгуфэрэ зы-мыщіыхурэ абы гурэ псэкІэ хуэмыарэзыр3. Ар ди жьы-дэм дэт куей сымаджэщым и дохутыр нэхъыщхьэ КІуэ-кІуэ Светланэщ.

ИЛЪЭС 30м щІигъащ КІуэ-кІуэм дохутыр Іэщіагъэр зэрыІэзэрихьэ. Абы лъандэрэ зэман куэд блэкІами, къэхъуакъым кьыхиха ГъащІэ гъуэгуанэм щытеззша, кьыхиха Іэщіагъэми зы мэскъалкІэ щыщіегъуэжа. Лэжьыгъэм щыпэрыува апэ махуэхэм хуэдэу, Светланэ ноби жьыджэру ирехьэкІ и Іэнатіэр. Еш имыщІэу ар толажьэ щіыхухэм я узынщагъэр хъумэным, ар нэхъри егъэфІэкІуэным. Араш абы жылагъэм пщіэ пльагъ щіыщіэр.

Гъащіэм и Іэфыпіэр къуажэдэсхэм Тыгъэ яхубощіи, ухъу уи гъуэгур кІыхь. Утетщ псалъэ пэку Гиппократептами, Уэ уаІэт щіыхубэм, пхуащіу ину щіыхь!

КЪАРДЭН Мухьэмэд.

Сурэтыр тезыхар
КЪУЩХЬЭ Чэмалі.

● ФІыщІэ

Жэщ-махуэ ямыІэу

Хэку зауэшхуэм и зэманым си сабиигъуэр хиубыдахэм куэд ди нэгу щІокІащ, гугъуехь Іэджи етхьэкІащ. Ди къэралым къикІуа гъуэгуанэ кІыхьыр зэпызычахэм, сыт хуэдэ лэжьыгъэри Іуэтпэм зымыщІу езыхьэкІахэм мы зэманым къытхуащІ дэтхэнэ гулъытэми мыхьэнэщхуэ идот. Апхуэдэу къытхуэгумащІэщ ди узынщагъэм кьыкІэлъыплъ дохутырхэр.

ИДЖЫБЛАГЪЭ сымаджэ сыхъури, республикэ сымаджэщым и етІуанэ терапие къудамэм сыщІэхуащ. Мыбы щылажьэ дохутыр гупыр щіыхуэ кьызэрыгуэкІым пщІэ хуэзыщІ, зи кьалэнхэм фІыуэ хэзыщІыкІ защІэу зэрыщытым занщІэу гу лъыстащ. Ахэр сымаджэхэм къытхуэгуэлІэт, къытхуэсакъырт. Апхуэдэу зэпэщу я лэжьыгъэр зэтеублауэ зэрыщытыр, дауи, и фІыщІащ къудамэм и унафащІ Іупп Майе.

Си щытыкІэр къихутэу, узыр сщхьэщихыу къызэлІэІащ дохутыр ІэкІуэтлъакІуэ Къущхьэ Тамарэ. Абы зэман кІэщІым кьриубыдэу си узыфэр кьихутащ, сэбэп схуэхъуну хущхьуэхэри тэмэму, и чэзум къызэрызахьэлІэным яужь итащ. Тхьэщхуэм и ужькІэ, Тамарэщ си фІыщІэр си узыр сщхьэщыкІыу сыкъызэрызэфІэгъуэжащ. Гууз-лыуз зиІэ дохутыр Іэзэм и псалъэ гуапэ къудейри куэд и уасэщ сэ схуэдэ зи ныбжь хэкІуэтахэм я дежкІэ. Узыр ІэкІэ пщхьэщихым хуэдэущ ар къызэрыпкІэлъыплъри, Тхьэм игъэпсэу.

Апхуэдэу фІыщІэ мыуэхыж яхузощІ медсестра Іэпэ щабэхэу Тэхъу Іэсиятрэ Мэкъуауэ Венерэрэ. А цыкІуэхэри сымаджэхэм яхуэнабдзэгубдапльэщ, я Іэщіагъэм пылъ жэуапльмыгъэр нэсу зыхащІэ.

Цыху гъащІэм нэхърэ нэхъ лъапІэ зэрыщымыІэр зыкъэкъ. Ауэ упщымуузынщэм деж гъащІэри пфІэфІкъым. Апхуэдэу зэпыщІащ гъащІэмрэ узынщагъэмрэ. АтІэ, абыхэм я хъумакІуэ емызэщыжхэм пщІэ лейрэ щыгтхъуриз яхуэфащэ дыдэщи, сэ сызыгъэхъужа мы бзыльхъугъэ щыпкъэхэм фІыщІащ. Хуэ яхузощІ, я мурадхэр къайхъулІэу, гъащІэм щыгуфІыкІхэу псэуну си гуапэщ.

КЪЭГЪЭЗЭЖ Заур.
Жэмтхьэлэ къуажэ.

Республикэ сымаджэщым и етІуанэ терапие къудамэм и лэжьакІуэхэр.

Дохутыр унагъэм къушалъхуащ, щапІащ зи гугъу фхуэхущІыну ізыльхъгъэ Іупп - ар Альтуд Анатолэ щихьу Іэмиищ. Езым и гъуэгу гъащІэм кьыщыхихьжьыну зэманыр кьыщысам, зи нэхъыжьхэр щапхъэ зыхуэхъуа ныбжьыщІэр абыхэм я лъагъуэм ирикІуащ. Узынщагъэм и пльар ІэкІуэлькІуэ кьыгъэрыщІыкІа Іэмиищ иджы Бахьсэн кьаІэ сымаджэщым кьеІуа 5-нэ терапием и участковэ дохутырщ.

ДОХУТЫР гумызагъэм къегъэбыдыльа щыпІэм щопсэу щіыху минипі 2-м нэс. Абыхэм ящыщу 300-р диспансер кІэлъыпльынигъэм щІэтщ, я узынщагъэм сэкъат зэхуэмыдэхэр яГъэтауэ. Ахэр я нэІэ щІэтщ дохутыр Іэзэ Альтуд Іэмиищэ медсестра Іэпэ щабэ Ельдэж Светланэрэ. Щіыхум, псом хуэмыдэу уз гуэр кьызэІэм, я нэІэ тетщ Іэмиищэ Светланэрэ. Махуэм ІуэхуищапІэм зэрыщылажьэм нэмыщІ, ахэр макІуэ къэмыгъдэжу хэль сымаджэхэм я унэхэм, зым аХэр зыхуеину хуэцъуэхэр еубзыху, адрейм мастэ яхелъхьэ.

Ахэр я дежкІэ. Узыр ІэкІэ пщхьэщихым хуэдэущ ар къызэрыпкІэлъыплъри, Тхьэм игъэпсэу.

Апхуэдэу фІыщІэ мыуэхыж яхузощІ медсестра Іэпэ щабэхэу Тэхъу Іэсиятрэ Мэкъуауэ Венерэрэ. А цыкІуэхэри сымаджэхэм яхуэнабдзэгубдапльэщ, я Іэщіагъэм пылъ жэуапльмыгъэр нэсу зыхащІэ.

Цыху гъащІэм нэхърэ нэхъ лъапІэ зэрыщымыІэр зыкъэкъ. Ауэ упщымуузынщэм деж гъащІэри пфІэфІкъым. Апхуэдэу зэпыщІащ гъащІэмрэ узынщагъэмрэ. АтІэ, абыхэм я хъумакІуэ емызэщыжхэм пщІэ лейрэ щыгтхъуриз яхуэфащэ дыдэщи, сэ сызыгъэхъужа мы бзыльхъугъэ щыпкъэхэм фІыщІащ. Хуэ яхузощІ, я мурадхэр къайхъулІэу, гъащІэм щыгуфІыкІхэу псэуну си гуапэщ.

КЪЭГЪЭЗЭЖ Заур.
Жэмтхьэлэ къуажэ.

Сымаджэхэр къахуэарэзыщ

- Дэтхэнэ дохутырми и Іэзагъыр наІуэ къыщыхьзыр абы сымаджэм и узыр тэмэму къихутэфмэщ. Абы къыкІэлъокІуэ узыфэр гъэхъжьыным и яп-лъэбакъуэр пэжу пчарэ, щыуагъэ пІэщІэкІарэ, - жеІэ Бахьсэн сымаджэщым и дохутыр нэхъыщхьэ Къарэнашэ Іэминат. - АтІэ, си гуапэ зэрыхъуащи, Альтуд Іэминэ ящыщщ зи Іэщіагъэмкіэ щІэныгъэ куу зыбгъэдэлъ дохутырэм. Араш абыи, Іэминэ и гъуэсэу лажьэ медсестрами я кІэлъыплъыныгъэм щІэт сымаджэхэр сыт щыгъуи къащіыхуэарэзыр, фІыщІэ псалъэ куэд къыщІыхужаІэр.

Альтудым зэрыжиІэмкІэ, зэрыщІыкІу лъандэрэ ар щІэхъуэпсырт и адэм къыщыхьзыр абы сымаджэм и узыр тэмэму къихутэфмэщ. Абы къыкІэлъокІуэ узыфэр гъэхъжьыным и яп-лъэбакъуэр пэжу пчарэ, щыуагъэ пІэщІэкІарэ, - жеІэ Бахьсэн сымаджэщым и дохутыр нэхъыщхьэ Къарэнашэ Іэминат. - АтІэ, си гуапэ зэрыхъуащи, Альтуд Іэминэ ящыщщ зи Іэщіагъэмкіэ щІэныгъэ куу зыбгъэдэлъ дохутырэм. Араш абыи, Іэминэ и гъуэсэу лажьэ медсестрами я кІэлъыплъныгъэм щІэт сымаджэхэр сыт щыгъуи къащіыхуэарэзыр, фІыщІэ псалъэ куэд къыщІыхужаІэр.

Альтудым зэрыжиІэмкІэ, зэрыщІыкІу

● Чэнджэщ щхьэпэхэр

Іэпкълъэпкъыр жан мэхъуж

Щыщмахуэ кІыхьыр езыхьэкІа щыхум и Іэпкълъэпкъыр щІэлІауэ гъатхэм тохьэ. Апхуэдэу щІэхъуэ а льэхъэнэм витамин зэхуэмыдэхэр зыхэль пхъэщхьэмыщхьэхэр, хадэхэкІэр дрикъуу зэрыдмышхыфырщ. Ауэ мыпхуэдэ щытыкІэми нэхъ щІэхыу укъикІыфынущ, уи Іэнэм тель ерыскъыр Іэмалынщэу узыхуей витаминхэр зыхэль щхьныгъуэхэмкІэ кьзбгъэщІэрэщІэжмэ. Ахэр куэд хьуркым, ауэ сэбэпынагъыщхуэ кьыфхуахьынущ.

ДЭ ДОЩІЭ, витамин **B**-м Іэпкьльэпкьым и дежкІэ мыхьэнэщхуэ иІэу зэрыщытыр. Абы лъьинтхуэхэм кьару хелъхьэ, витамин **C**-р щы-гъуэмэ, льыр кислородкІэ егъэбатэ. Апхуэдэ витаминхэмкІэ кьулейщ бананымрэ кивимрэ. Абыхэм узыІуэгъэнэ кьудейкъым, атІэ ивІн Іэпкьльэпкьыр зыхуэнькьуэ витаминхэмкІэ кьыІэзрагъэпэщ. Псалъэм папщІэ, зы бананым хэльщ махуэ псом цыхур зрикъун витамин **B**12 ЩІа-къуэхэкІэр кьапщтэмэ, щІакъуэу фІыщІэм нэхъыбэу хэльщ зи гугъу пщы витаминхэр. Абы санэ фІыщІэм кьыхэщІыкІа варенэ тепцІэльмэ, Іэпкьльэпкьым зэуэ Іэрыхьэнэщ ар гъатхэм зыхуэныкьуэ витаминхэр **B**1, **B**6, **C**, **PP**, жепэо щыгъуу. Ди Іэпкьльэпкьыр узыфэ зэхуэмыдэхэм щызыхьымэ витамин **C**-р щыкуэдщ пхъэщхьэмыщхьэхэм, кІэртІофым, кьзбыстэ гъэфІэІуам, хьэщыбанэ шеІм.

Іэпкьльэпкьыр зэрыубыдауэ, пкьы щІэту щыгъэтынымиолэжь витамин **A**-р. Ар хэльщ пльыжьыфэ, гъуэжьыфэ зиІэ пхъэщхьэмыщхьэмрэ хадэхэкІэмрэ: жэгундэм, пхъым, хуэрэдзкІэм. Щыкуэдщ горох удзыфэм, бжьым щІынэм, бдзэжьей дагъэм, кхъуейлъалъэм, тхьэмщІыгъум, джэдыкІэм.

Апхуэдэу гулытэ хуэщІын хуейщ дэми. Ахэр махуэ кьэс, ауэ мащІэ-мащІэурэ шхын хуейщ. Дэм куэду хэльщ витамин **E**-р. Абы Іэпкьльэпкьыр кьегъэщІэрэщІэ ж, гукъыдэж кьует. Дэр цыкІу-цыкІуу бгъэтальэу макаронхэкІхэм, пруннжьм кьыхэщІыкІа шхынхэм тепкІутэ хьунущ. Абыхэм я Іэфіагъри ящІэль кьэуатри куэдкІэ ефІэкІунущ.

Іэмал зэрилъкІэ, гъатхэм къзвгъэсэбэп бжьым щынэджэщ, джэдыкІэ, бдзэжьей. Абыхэм куэду яхэльщ ІэпкьльэпкьыкІэ, лъымкІэ сэбэпышхуэ хьу минералхэр.

Гукъыдэжрэ зэрэжэгъу эрэ уиІэным сэбэнпышхуэ хуэхьунущ физкультурэмрэ спортымрэ. Нэхъыбэрэ лъэгу кьжкІухьэм, жьы кьабзэм хэтын хуейщ.

ЩІЭБЛЭМ Хьэсэн,
тхакІуэ, егъэджакІуэ.
Щэджэм куей.

Уз Іеім зыщыщхъумэ

Лыщхьар ди дэщыІагъуэм кьыдекІуэкІ узыфэ нэхъ зыгъэбгъуахъэм ящыщщ. Ар щыхум кьеуэлІнщ кьыгъэжкІым щІэныгъэ зэкІэ иІэсауэ, ар и кІэм нэс яІажауэ щыткъым, ауэ, ІэщІагъэлІхэм зэрыжаІэмкІэ, ар кьаІэнэкІэ уэгъуэщ ерыскъыпхъэ хэхаэмэ.

● ПШІХЫНУ зэрану кьалытэ лы пшэрыр, лы гъэГуа пшэрыр, пзэщІэмыхуэр, абы кьыхэщІыкІа шхуэр, къхуейр, кхъуейлъалъэр. Ауэ сэбэнщ бдзэжьей дагъэр, оливкэ дагъэр.

● ГъэфІэІуа, гъэгъуа ерыскъыхэри егъэлеиуэ пшхы хъунукъым. Абыхэми лыпх уэгъэ зэрыщІэ кьыщагъэхьеинкІэ хъунущ.

● Зи Іэпкьльэпкьхэр зэкІуэ щІыхуэхэм уэ Іейр нэхъ мащІэ кьэуаІэ, щІыхуэ пшэрыр уэрэмрэ уэдэкэрэ нэхър.

● Тутынрэ фадэ гуащІэхэмкІэ ерыщ щІыхуэхэм нэхъыбэрэ кьоуэ лыпх узыр, ахэр зыпІэщІэу псэухэм нэхър.

● ПШІХЫНУ зэрану кьалытэ лы пшэрыр, лы гъэГуа пшэрыр, пзэщІэмыхуэр, абы кьыхэщІыкІа шхуэр, къхуейр, кхъуейлъалъэр. Ауэ сэбэнщ бдзэжьей дагъэр, оливкэ дагъэр.

● ГъэфІэІуа, гъэгъуа ерыскъыхэри егъэлеиуэ пшхы хъунукъым. Абыхэми лыпх узыр щІэныгъэхьеинкІэ хъунущ.

● Зи Іэпкьльэпкьхэр зэкІуэ щІыхуэхэм уэ Іейр нэхъ мащІэ кьэуаІэ, щІыхуэ пшэрыр уэрэмрэ уэдэкэрэ нэхър.

● Тутынрэ фадэ гуащІэхэмкІэ ерыщ щІыхуэхэм нэхъыбэрэ кьоуэ лыпх узыр, ахэр зыпІэщІэу псэухэм нэхър.

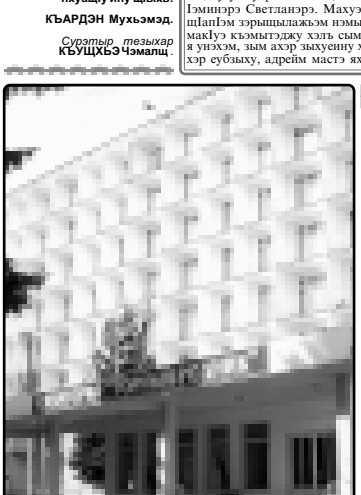

«Къурш псынэм» и хьэщІэщыр.

ЗыгъэпсэхупІэхэм щылажьэ ІэщІагъэлІхэмрэ абы зыщызыгъэпсэху ныбжьыщІэхэмрэ зы унагъэушхуэм хуэдэщ.

● ЗыгъэпсэхупІэхэр

ЩІэблэм я къарум щыхагъахъуэ

«Къурш псынэ» санаторэр республикэм и зыгъэпсэхупІэ, узынщагъэр щрагъэфІакІуэ Іуэхущ Іапі э нэхъыфІхэм ящыщщ. И теплъэ зардэм, зИуээпэщым хуокІуэ абы щекІуэкІ лэжьыгъэри. Илъэс псом зэпыу имыІэу щІыхуэхэр къезыгъэблагъэ зыгъэпсэхупІэр зэрыкІэльыплъ техникэ пэрытхэмкІи къызэгъэпэщащ. Абы и Іэщіагъэлі хэр абыхэм хуэІэкІуэльакІуэу иролажьэ, зыхуей дэІэпыкъуныгъэ зэрыратынум хущІокъу. Псом хуэмыдэу гулъытэшхуэ яГуэт сабийхэмрэ ныбжьыщІэ щІыкІуэхэмрэ, щІэблэм узынщагъэ быда яІэным щыхущІокъу. Кьабзэщ, нэхущ, Іэхуитлъэхуитщ «Къурш псынэм» и хьэпІэри. Абы щапщэфІ ерыскъыр гурыхьщ, къэуат щІэлъщ, зызыгъэпсэхуэр зрагъэфІакІуэ ІуэхутхьэбзэхэмкІэ арэзыщ.

● Футбол

ПИЛИПЧУК Сергей.

"Рубиным" дытемыкІуэу хъунукъым

«Спартак-Налщык» командэм щыдей кІрисъэблагъэ Къэзанымрэ и «Рубинымрэ» зэрыдэджэгунум тедгъэпсэлъыхьыну дэ зыхуэдэхъэщ гъуащхьэхъумэныкъуэ Пилипчук Сергей.

- Сергей, пшэдей къыфпщІэтыну «Рубиным» мыгъэрей чемпионатыр зэрыщІидзар дауэ кІыщІыхьыр?

- «Рубинир» иджыпсту щытыкІэ гугъуэм итщ, икІи ди къэдгъэсэбэпу абы очкоищ кьыфІэдмыхьу щытмэ, нужькІэ дэ езыр гугъу дехьыжьынущ. АдэкІэ дызыхуэзэнур Москва и командэхэрщ.

- ЗэрыкьщІэмкІэ, пшэдей «Рубиным» фытеІкІуэну дыфщытегъ хъунущ?

- Си гугъэмкІэ, хъунущ. ТлъэкІи кьздгъэнэжькым.

- Дауэ хьэмщ, зІущІэр тынщ щыкІуэу зэремыкІуэкІынум щэч хэлъкым.

- Пожиц, дэтхэнэ зы зІущІэри гугъущ. «Рубинир» нэхъ тІасхьэу щытынукъым.

-Дауэ уепльрэ, югъэущІ губгъуэхэм гугъу зыщримыгъэхьу «Спартак-Налщыкым» и кьарур и деж щрикъкІуэкІ зэІущІэхэм щрихьэлІэрэ абыкІэ ещхьэр зэхуихьэмэ, нэхьыфІкъэ?

- Пэжыр жьыпІэмэ, дэ ядири ди пІэ диувэщакъым, футболистэри дыгъэсауэ щытыкъым. Ауэ, джэгугъэ кьэс ди Іэзагъым, ди джэгукІэм зэрыщхьгъасхуэ нэрылъагъущ. Си гугъэмкІэ, куэд мыщІэу ди Іуэхур нэхъыфІ хьун хуейщ. Абы адрей екъулІэнымкІэ зыщІэ.

Мыдрейуэ, ЦСКА-ми, «Спартакми», нэгъуэщІ командэхэми дауэ хьхэзырщ. ЗыгъэрКІэ дащыщынэ фимыгугъэ. Ди унэ дыщыІэми, хьэщІапІэ дыкІуэми, ди хьэрхуэрэгъэхуэм даэрытекІуэн мурад димыІэу губгъуэм дихьэркъым.

- Ди командэщІэр дауэ кьыщІыхьыр?

- Хьарзынэу. Футболистым и Іуэхур кьыпхуэщІэнукъым: мы гъэм зы командэм щоджэгу, етІанэгъэ умыщІэхъуэ нэгъуэщІ щыпІэ кьыщыщІидзынкІэ мэхъу. Ар гъащІэщ. Ауэ нэхъыщхьэр а узыхэт командэм нэхъ псынщІэу уэхэсыжьынкІ. Яшыжьхуэ футболистхэр кьытхуэгъуэу жьыпІэ хьунущ, ауэ гугъуесигуу кьыдэсхэри щыІэщ.

- Уэ езыр-що?

- Сэ и ныбжитІ и пэкІэ сыхэсыхьащ.

- ЗорыщІэмкІэ, уэ Украинэм укьикІыжа къудейуэ араш. Сыт абы щыщІар?

- ФрикъутурэмкІэ Харьков дэт академием экзаменхэр стыри, ар кьэзухащ. Иджы тренер ІэщІагъэ сиІэщ. Дипломыр кьыщызатыжьынур нужькІэщ, ар кьеІысхьжьну сыкІуэжьфынукъыми. ЗІущІэхэм зыхуэзгъэхьэзырын хуейщ, тренировкэхэр блэзгъэкІ хьунукъым.

Елсэлъар
ХЬЭЩЫКЪУЕЙ Олег.

Ешыгум "Ростовыр" хегъащІэ

Урысей Федерацэм футболымкІэ и кубокыр къэхьыным тхухуауэ екІуэкІэхьэзэхуэм и зи чэзу зэІущІэхэр бзэрэжьеиж зэхэтащ.

ФИНАЛЫМ и Іыхьэ пліанэм дэ нэхъ тфІэхьэпэмэту дыщыкІэлъыплъащ Дон Іус Ростов щеІуэкІа зэІущІэм. Абы и щыпІэ «Ростовым» зэпеуэм и яп-лъэбакъуэ ящІыжауэ щытащ «Спартакым» и тренер нэхъыщхьэу пэжьа, адыгэ щІалэ Ешыгу Сэфарбий иджыпсту игъасэ Брянскэ и «Динамор».

Иджыри къэс зэи ямыльэгъуа льагапІэм мы гъэм нэса пэтми, абдежьым къыщызэтемыувыІэну хьэщІэхэм мурад ящІащ икІи проиграр-пигэм щыджэу ростовдэсхэр 2:1-уэ хагъэщІащ. ТхьэмахуитІ дэкІмэ, зэхьэрхуэрэгъэхэр етІуанэу Брянскэ щызэдэжьгуныщ икІи кьыхамыгъащІэмэ, илъэс зыбжанэ ипэкІи хуэдэу, Ешыгур зи тренер нэхъыщхьэ командэр къэралым и кубокым щІэбэн нэхъыфІипліым яхьхьэнущ. Нэхъапэм ар Мейкъуапэ и «Друкбэм» и гъусэу кьеХуэлІащ Сэфарбий.

КьыщынэмыщІауэ, финалым и Іыхьэ пліанэм и яп-лъэщІэхэр бэрэжьеим Санкт-Петербургрэ Мэзкуурэ щекІуэжащ. «Зенитыр» и губгъуэм щыпалъэщащэм «Спартаким» 1:2-уэ фІихьащ.

Мыгъэрей зэхьэзэхуэм зэрыщідзэрэ топ зыхуэдамыгъэкІа «Москвамрэ» «Крылья Советовымрэ» ящІыжауэ щытащ. Абыхэм я зІущІэр 3:2-уэ ирихащ, къалащхьэм и футболистхэр теІуэнущ.

«Динаморэ» «Локомотивымрэ» я зэныкъуэкъури гуащІэ хъуащ. Мыбдежьым зы топ закъуэ щыщдзэжьауэ иращ. Хьэлэмэтраци, ар зыхуэзэфІэкІар нэхъапэм «Локомотивым» хэтауэ иджы «Динамом» щыджэну Хохловырщ.

Къэралым и кубокым адэкІэ щІэбэныну командиплІыр щызэхэкІынур тхьэмахуитІ дэкІмэщ. Мэльжьыхьым и 18-м пІэныкъуэхэр я зжгулІэ губгъуэхэмкІэ зэхъуэжьнуэрэ, зІущІитІым нэхъ лъэщыр щызэхэкІынущ.

ЖЫЛАСЭ Заур.

КІэртІофым и зэфІэкІыр

Ижь-ижьы лъапІэрэ щыхухэм лъэпкъыкъуэ куэдкІэ кьагъэсэбэн кІэртІофыр. Ар къуэат зыщІэль ерыскъы куэдрикъым, атІэ нэгъуэщІ ефІагъ куэди зыбгъэдэлъщ.

АПХУЭДЭУ ерыскъыр фІыуэ зыпкъырымыагъэхэр, льатэ уз зиІэхэр кІэртІофр щыІэм кьыщІахуа пкъм ефмэ, скъэп яхуохьу Узым и къэхьанГуэм деж щхэн иІэ кьыхуэу, апхуэдэ кІэртІофыпс стэкан ирафри, дакьикъ 30 хуэдизкІэ щылІащ. Абы и ужькІэ иджыри зы сыхьэт ныкъуэ дэкІыжмэ, ущхэ хъунущ. Узыр апхуэдэ дыдэу къомыІэу, ауэ зыкъыгъащІэ зэпыту екІуэкІмэ, ущхэным дакьикъэ 30 иІэу кІэртІофр щынэ тхъунщІауэ зы лошкІэхэу пшхымэ, узыр пщхьэщыкІынущ. Апхуэдэурэ уэзІэзэмэ, зэман кІэщІым кьрибыдэу льатэ узыр уныІэпэнущ.

КІэртІофр щыІэм иІэ зэфІэкІ хьэлэмэтхэм ящыщіи ар мафІэ иса, удын зытехуа щыпІэхэм пІащІэу зэтегъэжауэ теплъхьэмэ, сэбэпышхуэ зэрыхъур. Куэд егъэтхъэусыхэ лъэгуажьэр иухуэрэ ар щІэхъуэпсырт и адэм хуэдэу терапевт хъунущ, сыту жьыІэмэ абы и нэгу щІэкІырт адэм сымаджэхэм я узыр зэращхьэщыхьыфІ. зэрадигъэпсынщІэр. Езыри хуейт апхуэдэу щІыхуэхэм сэбэп яхуэхьу псэуну.

Си гугъапІэхэр кьызэхъуІа Альтудым дохьуэхьу иджы хуэдэу, сыт щытуэри и ІэнатІэр жьыджэру, гууз-лыуз сымаджэхэм яхуІуэ ирихьэкІыну. Зы щылажьэ гупми пщІэ щиІэщи, ар нэхъ льагэж Тхьэм ищІ.

ПЩЫХЬЭЩІЭ Хьэбыж.
Бахьсэн къалэ.

Ешыгум "Ростовыр" хегъащІэ

Урысей Федерацэм футболымкІэ и кубокыр къэхьыным тхухуауэ екІуэкІэхьэзэхуэм и зи чэзу зэІущІэхэр бзэрэжьеим зэхэтащ.

ФИНАЛЫМ и Іыхьэ пліанэм дэ нэхъ тфІэхьэпэмэту дыщыкІэлъыплъащ Дон Іус Ростов щеІуэкІа зэІущІэм. Абы и щыпІэ «Ростовым» зэпеуэм и яп-лъэщІэхэм ящІыжауэ щытащ «Спартакым» и тренер нэхъыщхьэу пэжьа, адыгэ щІалэ Ешыгу Сэфарбий иджыпсту игъасэ Брянскэ и «Динамор».

Иджыри къэс зэи ямыльэгъуа льагапІэм мы гъэм нэса пэтми, абдежьым къыщызэтемыувыІэну хьэщІэхэм мурад ящІащ икІи проиграр-пигэм щыджэу ростовдэсхэр 2:1-уэ хагъэщІащ. ТхьэмахуитІ дэкІмэ, зэхьэрхуэрэгъэхэр етІуанэу Брянскэ щызэдэжьгуныщ икІи кьыхамыгъащІэмэ, илъэс зыбжанэ ипэкІи хуэдэу, Ешыгур зи тренер нэхъыщхьэ командэр къэралым и кубокым щІэбэн нэхъыфІипліым яхьхьэнущ. Нэхъапэм ар Мейкъуапэ и «Друкбэм» и гъусэу кьеХуэлІащ Сэфарбий.

КьыщынэмыщІауэ, финалым и Іыхьэ пліанэм и яп-лъэщІэхэр бзэрэжьеим Санкт-Петербургрэ Мэзкуурэ щекІуэжащ. «Зенитыр» и губгъуэм щыпалъэщащэм «Спартаким» 1:2-уэ фІихьащ.

Мыгъэрей зэхьэзэхуэм зэрыщідзэрэ топ зыхуэдамыгъэкІа «Москвамрэ» «Крылья Советовымрэ» ящІыжауэ щытащ. Абыхэм я зІущІэр 3:2-уэ ирихащ, кьалащхьэм и футболистхэр теІуэнущ.

«Динаморэ» «Локомотивымрэ» я зэныкъуэкъури гуащІэ хъуащ. Мыбдежьым зы топ закъуэ щыщдзэжьауэ иращ. Хьэлэмэтраци, ар зыхуэзэфІэкІар нэхъапэм «Локомотивым» хэтауэ иджы «Динамом» щыджэну Хохловырщ.

Къэралым и кубокым адэкІэ щІэбэныну командиплІыр щызэхэкІынур тхьэмахуитІ дэкІмэщ. Мэльжьыхьым и 18-м пІэныкъуэхэр я зжгулІэ губгъуэхэмкІэ зэхъуэжьнуэрэ, зІущІитІым нэхъ лъэщыр щызэхэкІынущ.

ЖЫЛАСЭ Заур.

ПІанэпэр зыгъэхьэзырар **ЖЫЛАСЭ Маритэщ.**

Зыгъэпсэхугъэ махуэм Мальхъэдис

●Цыкlуэм факъыхуеджэ

Хьэгулывэ шыуан

Еуэрэ-еуэрэт, жи, зы хъыджэбз цыкlу псэут. А хъыджэбз цыкlур мэракlужьэ мэзым кlуауэ зы фызыжь цыкlу хуоз.

Узышlэмэ, хъыджэбз цыкlу! - жи фызыжьым. - Кхъыlэ, мэракlуэ тlэкlу къызэт!

- Мэ, нанэ, - жери хъыджэбз цыкlум хуэт.

Фызыжьым мэракlуэр ешхри, итlанэ къыжрею:

- Уэ мэракlуэ къыдэптащ, сэри зыгъэр уэстынщ. Мэ мы шыуан цыкlур:

Хьэныкlу-бжьыныкlу, Гъавэ шыуан цыкlу! -

зэрыжьыпlэу, занщlэу хьэгулывэ Iэфl игъавэу щlедзэ.

Совэр, мавэр, АфIэкIа умыгъавэ! -

зэрыжьыпlэу, занщlэу гъэвэн щегъэтыж.

- Тхъэр арэзы къыпхуухъу, нанэ, - жеlэ хъыджэбз цыкlуми, шыуанир къыlех аби, къокlуэж и анэм деж.

И анэр щыгуфlыкlащ шыуан цыкlум. Даун щымыгуфlыкlынрэт? Умыгуэвэу, гугъу уемыхьу хьэгулывэ Iэфlыр ущыхуейм деж пхуетlавэ.

Арати, зэгуэрым хъыджэбз цыкlур докIри шыщlыпlэ макIуэ, анэм шыуан цыкlур къещтэри жреIэ:

Хьэныкlу-бжьыныкlу, Гъавэ, шыуан цыкlу!

Игъавэу щlедзэ.

Хьэгулывэ куэд егъавэ.

Анэр машхэ и ныбэ из хъуу. Ауэ шыуаным хьэгулывэр егъавэри-егъавэ. Дауэ ар къызэрыбгъувыlэнур?

Совэр, мавэр, АфIэкIа умыгъавэ! -

Ар жеlэмэ зэфIэкIат, арщхьэкlэ а псалъэжь анэм щыгъупщэжат, хъыджэбз цыкlури къэтт. Хьэгулывэр пэшым щlэз мэхъу, пырхуэзм толъадэ, дэкlуеинпlэмкlэ йожэх, хьэгулывэр уграмми дзэ мэхъу, арщхьэкlэ шыуан цыкlур увыlэркъым, егъавэри-егъавэ.

Анэр гузавэри, и пхъур здэщыlэм жэну йожьэ, ауэ гъэгуэм зэпрыкlыкlфыркъым - хьэгулывэ пщтырыр псышхуэм хуэдэу йожэх.

Я насыпти, хъыджэбз цыкlур жыжьэ щыlэтэкъым. Уэрамымкlэ екъэх хьэгулывэр къитlагъри, жэрыгъэкlэ къэкlуэжащ.

Дауэ ищlми, пырхъуэм дэкlуеинащ, бжэр Iунхри, джащ:

Совэр, мавэр, АфIэкIа умыгъавэ! - жиIэри.

Арыхъэу шыуан цыкlуми гъэвэн щегъэтыж.

Абы апхуэдизкlэ хьэгулывэ хуэд игъэвати, къуажэм уикlыр къаlэм укlуэн щхьэкlэ, хьэгулывэр пхрыпшхыкlыуэрэ гъуэгу пхрыпшын хуейт. Ауэ абы зыри игъэтхъэусыхэртэжым, апхуэдизу Iэфlт а хьэгулывэрри.

Гримм зэкъуэшхэр.

Зэзыдзэкlар **НАЛОЗаурыж.**

●Цыхущхуэхэм я гупсысэ хэр

Зэрахъумэр ибжьыщIырыгъым

Хьэпшып куэд щыlэщ ахъшэм нэхърэ нэхъ мыхьэнэшхуэ яIэу, ауэ ахъшэ умыщIэмэ, ахэр къыпхуэщIэхунукъым.

Мериме Проспер, *франджы тхакIуэ.*

Цlыхум куэд къигупсысащ мыгупсысэн щхьэкlэ.

Чапек Карел, *чех тхакIуэ.*

Цlыхубзхэм щэху мэхъу. Ауэ ар зэрахъумэр яхуэзбзыщIыркъым.

Моэм Сомерсет, *инджылыз тхакIуэ.*

ЕхъулIэныгъэ - мис аращ цlыхущхуэхэр къэзыгъэщIыр.

Наполеон, *франджы пащтыхь.*

Нэхъапэм къахэумыгъэсу зыпэплъэр тхылъыщIэ къыдэкlыныр е операщIэ зэхалъхьэныр, иджы - автомобиль пlэужьыгъуэщIэ къежьэныщ.

Оливье Лоуренс, *инджылыз актер.*

Бизнесым и щхьэгу - зыми имыщIэ хэкlыпIэ гуэр къэпхутэныщ.

Онассис Аристотель, *алыдж мелардырыбжэ.*

Бзылъхугъэр мылъку щхьэкlэ зэи дэкlуэркъым; абыхэм ящыщ дэтхэнэ зыми и акъылыр нос мелуанырыбжэм дэкlуэн ипэ ар фlыуэ лъагъун зэрыхуейм.

Павезе Чезаре, *италъян тхакIуэ.*

Сурэтыр МАМИЙ Руслан ятlонэрэ

Урысей шоу-бизнесым лъэ быдэкlэ хуэва ди хэкуэгъу щlалэ, КъБР-м щыхь зиIэ и артист Билан Димэ и творчествэм куэд дехьх, нобэ абы хъэщыкъ хуэхъуащ къэрал зэхуэмыдэхэм щыщ щlыхуэ куэд.

Зэманыр кlэщlым къырибыдзу Димэ ябгъуриуащ ди къэралым щыпхъ щlэрыIуэ дыдэ уэрэд жыlакIуэхэм, уеблэмэ и макъ лъэщым къефогъуэкIа «вагъуэхэри» мащlэкъым.

Илъэсих хъуауэ TNS Gallup Media компаниемкlэ щылажьэ социологэм урысей телевидеенэм, шоу-бизнесым, киноим я "вагъуэхэм" щыщу нэхъ цlэрыIуэхэр щагъэнаIуэ жылагъуэ къэнщlытэныгъэр ирагъэкlуэкI. Мы гъэм абы пашэныгъэр щиубыдащ Билан икlи "Золотая семерка" саугъэтыр къыхуагъэфощащ.

●Гъуазджэм и вагъуэхэр

●Хъуэхъу

Джэдгъэф МуIэед Фэхьил и къуэр къыщалъхуа махуэщ, илъэс 50 ирокъу

Цlыхур и акъылкlи, и щэнкlи щызэтеувэу къалъытэ гъащlэм и зы lыхьэщ бгъэлъапIэри, узынышагъэр уи куэду, уи лъэр жанрэ уи гукъыдэжыр ину, уи беягъэ нэхъыщхьэ уи бынхэм я ехъулIэныгъэхэм уригушхуэу, уи щхьэгъусэр къыпхуэуту дунейм гу щlипхуэну, насыпыр зыхэплъагъуэ фlыгъуэмкlэ Тхьэр къыпхуэупсэну сынохъуэхъу.

ПщIэ къыпхуэзыщI уи ныбжьэгъу.

●Тхьэм къыхощыж

Пощт IуэхутхьэбзэхэР

1447 гъэм зэмыщэ налог службэм фейдэ къызэпIэкlэ пощт ин къызэригъэпэщащ, Польшэм къыщыщIэдзауэ Испаниием нэс къызэщIиубыдэу. Абы курьер мин 15-м щlигъу щlалажьэрт.

Унэхэм бжьыгъэ тратхэу щырагъэжьар Парижщ, Но тр-Дам утырщ. Ар къыщыхъуар 1463 гъэрщ.

Цlыхухэм ятх письмохэр къехьэкlын щыщIадзар Франджым и кlалэхэрщ. 1653 гъэм Париж и кlалэхэм къыдэхуащ пощт ашыкхэр, арщхьэкlэ ар бзаджащIэхэм якъутэу хуежьащ. ИужькIэ 1672 гъэм пощтхэр къэрал Iуэхущlапlэ хьуащ, унейхэр зэхуащIыжащ.

Ящ америкIэ пощт Iуэхутхьэбзэщlапlэр 1639 гъэм щэкlуэгъуэм и 5-м Бостон къыщыдзэIуахащ.

Пощтыр гъущ гъуэгуэмкlэ зэбграшын щыщIадзар 1830 гъэм щэкlуэгъуэм и 11-рщ, ар Ливерпуль, Манчестер инджылыз кlалэхэм къыщежьащ.

1911 гъэм мазаем и 18-м Алыхьабад кърагъэхри, Наини ягъэхьауэ щыгъащ ящ авиапощтыр

1942 гъэм Германием и правительствэм и унафэкlэ пощт индексхэр кърагъэжьауэ щыгъащ. ЕтIуанэ дунейпсо зауэм и ужькlэ, нэгъэщIащ къэралхэмкlэ къагъэсэрэфыщырт щыху 858. 066-рэ. Ар куэдкlэ нэхъыбэщ америкIэ компание нэхъ лъэщ дыдэхэм щыхуу къащтэфым нэхъри.

●Мывэ лъапIэхэр

Мэлыжьыхьым ейр

Мы мазэм и мывэу къалытагъэ сапфирыращ. Ар Iуащагъым, пэжагъым, зэпIэзэрытыныгъэм и нэщэнэу яжь. Апхуэдэуи сапфирым Iэпкlытэпкlымрэ псэмрэ къытехьэлъэ сыт хуэдэ узыфэми уэзрыпэщIэтын къару къыпхельхъэ. ПщIым, щынагъуэм, нэщхьягъуэм ущехьумэ абы, зэкlыхьэ щlыху пlэ кlаблэу щытмэ.

Сапфир нэхъ лъапIэ дыдэу къалытагъэ вагъуэм ещхь тепlлъэ зиIэращ. Абы и кум щыщlэблэдза линии 3-р гъащlэм и унэтlныгъэ нэхъыщхьэхэм - гугъэм, хьэпсапIэм, лъагъуныгъэм и дамыгъуэ щыхьагъ.

Дыркlуэ гуэр зытелъ мывэр пхъумэну фlыкlым. Ар чамэ е фае хъуамэ, нэщхьеягъуэ къыпхуэнхьыныр зыхуэIуа щыIэжьым.

●Гъэщlэгъуэнщ

Хэт хъуну ар?

ІУАЩХЬЭМАХУЭ лъапэ щыIэ краевед музэм цlыху куэд плъакlуэ щlэкlуэ мывэ гъэщIэгъуэн къыщIэхутащ. Бгырысым и нэгу кlыузрыщ мывэ мыиныр, ауэ хьэпIэр абы ихьащ щlыпlэм щыпсэу щIалэм.

Іуащхьэмахуэ лъапэ, «Чегет» хьэщIэщым и щlыбкlэ щекlуэкlыну ухуэныгъэм хуэхаха щlыпlэр ягъэжьаб зэрт. Абы елэжьхэм мывэшхуэр и пlэм щрагъэкlуэтым, и лъабжьэм нэгъуэщI зы мывэ гъэщIэгъуэн къыщIэкIащ - щlыху сурэт тещlыхьауэ. ЩIалэхэр щхьэхакъым икlи ар музейм яхьащ.

Ипэжьыпlэкlэ мывэр хьэлэмэтщ, абы тетщ кавказ нэгу кlыузрыщ сурэтыр.

Щlыхуэ ЕтIуанэ ильэс миным и кlэхэм электрон пощтхэмрэ факсимильнэ аппаратхэмрэ пощтхэм Iэмал гъэзэджэхэр къыхуэзрагъэпэщу щlадзэ.

Ауэ, абы емылъытауэ, пощт Iуэхущlапlэхэм заубгъу зэпытщ. 1998 гъэм икlуэм персональнэ компьютер нэхьыбэ дыдэ къыщагъэсэбэп США-м, Абы и пощтхэм Iэнатlэкlэ къыхэзгъэгъэпэщырт щыху 858. 066-рэ. Ар куэдкlэ нэхъыбэщ америкIэ компание нэхъ лъэщ дыдэхэм щыхуу къащтэфым нэхъри.

●Псалъэжьхэр

Фом нэхърэ нэхъ Iэфl

♦ПсэкIэ къулейр и унаГъуэкIи бгъащ.

Авар.

♦Зауэр зыгъэувыIэр зауэрщ.

Шэшен.

♦Хахуэм Iэщэри щощынэ.

Къэрэшей.

♦Бынхэм я бынжьыр фом нэхъри нэхъ Iэфщ.

Къумыкъу.

♦Шынэкъэрабгъэр и ныбжьым щощтэ.

Шэрджэс.

♦ШыIэныгъэ зыхэхъырщ зи гъащIэр нэхъ кlыхьыр.

Абхъаз.

♦Губзыгъэм къыпсэлъыр нэхъ мащIэщ, зэдаIуэм нэхърэ.

Абазэ.

●Псалъэзэблэдз

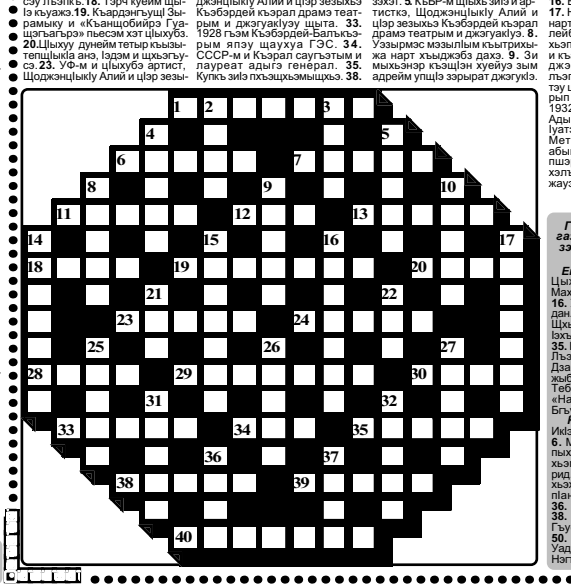

ЕкIуэкIыу: **1.** УФ-м и цlыхубэ артистхэ, пшыныу Iэзэу щыта. **6.** Пхъум е шыпхъум и щхьэгъуэсэ. **7.** Теуэ Хьэчим и повесть. **11.** Дарбзэр Iэмэпсымэ. **12.** Адыгэ усакIуэ цlэрыIуэ. **13.** Iэпхъуэшапхъуэу къэрал куэдым щыпсэу Iэ пlэпкъ. **18.** Тэрч куейм щыIэ къуажэ. **19.** Кlардэнгъущ Зырамыку и «Къанщобийрэ Гуащэгъабрэ» пьесэм хэт цlыхубз. **20.** Цlыхуу дунейм тетыр зыкъыгетпщIыкIа анэ, Iэдэм и щхьэгъусэ. **23.** УФ-м и цlыхубэ артист, Щоджэнцlыкlу Алий и цlэр зезыхьэ Къэбэрдей къэрал драмэ театрым и джэгуакIуэу щыта. **24.** Адыгэ Республикэм и яп президент. **28.** Гъуэгу Iэмэпсымэ. **29.** Нобель саугъэтым и пьесэ. **3**Гуэдз, хьэ, мэш пыупщIар ямыIуэжауэ. **4.** Iэщ хъушэ зэхэт. **5.** КъБР-м щlыхь зиIэ и артистхэ, Щоджэнцlыкlу Алий и цlэр зезыхьэ Къэбэрдей къэрал драмэ театрым и джэгуакIуэу щыта. **33.** 1928 гъэм Къэбэрдей-Балъкъэрым япэу щаухуэа ГЭС. **34.** СССР-м и Къэрал саугъэтым и лауреат адыгэ генерал. **35.** Купкъ зиIэ пхъэщхьэмыщхэ. **38.** Унэм зэрыщIэт вакъэ щабэ. **39.** Чэтэн, фэ, бгъэн, мэкъу зытелъ пщыIэ. Iлъэмыгъэ. **40.** Тубай президент. **28.** Гъуэгу Iэмэпсымэ. **29.** Нобель саугъэтым и пьесэ. **3**Гуэдз, хьэ, мэш пыупщIар ямыIуэжауэ. **4.** Iэщ хъушэ зэхэт. **5.** КъБР-м щlыхь зиIэ и артистхэ, Щоджэнцlыкlу Алий и цlэр зезыхьэ Къэбэрдей къэрал драмэ театрым и джэгуакIуэу щыта. **33.** 1928 гъэм Къэбэрдей-Балъкъэрым япэу щаухуэа ГЭС. **34.** СССР-м и Къэрал саугъэтым и лауреат адыгэ генерал. **35.** Купкъ зиIэ пхъэщхьэмыщхэ. **38.** Хьэ Къэбэрдей къэрал драмэ театрым и джэгуакIуэу щыта. **39.** Чэтэн, фэ, бгъэн, мэкъу зытелъ пщыIэ. Iлъэмыгъэ. **40.** Тубай президент. **28.** Гъуэгу Iэмэпсымэ. **29.** Нобель саугъэтым и пьесэ. **3**Гуэдз, хьэ, мэш пыупщIар ямыIуэжауэ. **4.** Iэщ хъушэ зэхэт. **5.** КъБР-м щlыхь зиIэ и артистхэ, Щоджэнцlыкlу Алий и цlэр зезыхьэ Къэбэрдей къэрал драмэ театрым и джэгуакIуэу щыта. **33.** 1928 гъэм Къэбэрдей-Балъкъэрым япэу щаухуэа ГЭС. **34.** СССР-м и Къэрал саугъэтым и лауреат адыгэ генерал. **35.** Купкъ зиIэ пхъэщхьэмыщхэ. **38.** Щlыхь зиIэ и лауреат, щlыхь зиIэ и артист, Щоджэнцlыкlу Алий и цlэр зезых